

ADALET

Muhammed Ebu ZEHRA

Kur'an'da Hukuk Sistemi

Beyan Yayınları/678

S: 171-179

Kur'an-ı Kerim, dosta ve düşmana karşı adaletle muamele etmeye çağırır. Çünkü o, yalnızca dostlar üzerine daraltılamayacak ölümsüz bir hakikattir. Şüphesiz o, düşmanları kapsadığı vakit en yüce ve kutsal anlamlara sahip olur: **“Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin. Âdil olun. Bu, takvaya daha yakındır. Allah’a karşı gelmekten sakının...”** (Mâide 5:8).

Kur'an'da zikredilen adalet kavramı, dilediğine verip dilediğinden de sakınabilmesi için yöneticiye tanınmış bir hak değil; bilakis onun üzerine yüklenmiş bir sorumluk ve boynuna asılmış bir emanettir. Şüphesiz ki adalet, korunması açısından, yöneticilere yüklenen en büyük ve en ağır emanettir. Göklerin, yerin ve dağların taşımaktan sakındıkları ve kendisinden dolayı tedirgin oldukları, insanın ise düşünmeden üstlendiği emanet de o olsa gerekir.

Adaletin birçok kısmı vardır. Her kısımda hakikat farklı bir görünüm sergilese de adaletin tüm manalarını kuşatan hakikat, her hak sahibine hakkını vermektir. Bu hakkın kişisel, toplumsal veya siyasi olması durumu değiştirmez. Hakkın sahibine ulaştırılmasında veya adaletin sağlanması adına, ceza alması icap edenin cezalandırılmasında yaşanan her türlü zorluk bir tür zulüm kabul edilir.

İslam'ın da öngördüğü gibi adalet özünde her durumda eşitlik demek değildir. Bilakis eşitlik kimi zaman adaleti sağlarken kimi zaman da zulüm olur. Sebepler, işler ve üretim gücü konusunda farklılıklar söz konusu olduğunda eşitlik tam bir zulüm hâlini alır.

Adalet, kişilerin zenginlik ve fakirlikte eşit olmaları demek değildir. Çünkü bu ikisi çoğu zaman farklılığın iki meyvesidir. Bu farklılık insanların karşılıklarına çıkan fırsatlardaki farklılıklar ve kaderlerin farklı yazılmasından doğar. O halde insanlar arasında zenginlik ve fakirlik konusunda görülen farklılık, ortadan kaldırılması mümkün olmayan yerleşmiş gerçeklerden biridir. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim bu hakikati kabul eder ve İslam şeriatı, elde edilen gelirler ve ekonomik sonuçlarda zenginler ve fakirler arasında eşitlik düzeni kurmaya çalışmaz. Ancak fakirlikten doğan sıkıntıları hafifleterek bu sorunu çözer ve fakirliğin kişinin değerini düşürmesinin önüne geçer. Fakir olana da zengin için geçerli olan tüm insani, kanuni, siyasi ve sosyal hakları tanıyarak.

Her ne kadar adalet ve eşitlik arasında bir bağlantı veya fikri bir çözümlenme söz konusu olsa da geçerli olan kural, yargısal, kanuni ve siyasi eşitliğin adaletin temellerinden biri ve hakikatinden bir parça olmasıdır. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim, şerefli ve soylu kimselerle zayıf

olanları yargı ile ilgili hükümlerde eşit tutar ve insanları iki farklı ölçekle yargılayan bir yargı anlayışını cahiliye hükmü olarak görür.

İhlâs ve güzel ahlak bağlarıyla bağlı olan faziletin gölgesinde her yönüyle varlığını sürdüren hürriyet, şeref ve insani bir yaşam tarzının manalarından olan adalet, maslahat ve bu ikisinin ihtiva ettiği her olgu insanın gerçek amaçlarıdır. Eğer herhangi bir hususta istişare gerekli olduysa ancak hedefin açıkça ortaya konmasından sonra istişarenin bir sonucu olarak hedefe ulaşmada izlenecek yol açıklanır. Çünkü şûra ancak amaçları bilerek araçlar için doğru ve dürüst bir sınır koyabilir. Hakikatte amaçların açıklanması kullanılacak araçların anlamını belirler. Nitekim bir hedefe ulaşmada kullanılacak olan araçların o hedefin cinsi ve türünden olması icap eder. Eğer amaç yüce ise ona ulaşmak için kullanılacak araçların da yüce olması kaçınılmazdır. Aynı şekilde amaç insani olgunluğa yöneliyorsa kullanılan aracın da aynı ölçüde değerli olması gerekir. Yaratılıştan gelen hüküm açısından araç ve amacı ayrı görenler ahlaksız kişilerdir. Çünkü onlar kimi zaman yüce bir amacın her türlü yöntemi geçerli kılacağı iddiasıyla en kutsal dini, ahlaki ve içtimai ilkeleriyıkmaktan geri durmazlar. Onlara göre amaç, aracı meşru kılar ki bu sözü dile getirirken kast ettikleri şey seçkin bir amacın kötü bir aracın kabul edilmesini kolaylaştıracağıdır. İşte bu, arzuladıklarına ulaşmaktan başka hiçbir şeye önem vermeyen Avrupa düşüncesinin bir ürünüdür. Böylece bu kimseler ‘**amaç aracı meşru kılar**’ iddiasıyla her türlü kutsalı ayaklar altına alır ve yasakları kabul edilir hâle getirirler.

Hakikatte bu onların günahlarını örtmek, amaçlarını gizlemek ve suçlarını meşru kılmak adına kullandıkları bir maskeden ibarettir. Şüphesiz onların amaçları da kullandıkları araçlarla aynı türdendir. Gerçekten erdemli olan kimse, Allah’ın koymuş olduğu emir ve yasaklar olan ahlakın emir ve yasaklarına boyun eğer ve bunların tamamını kendi içerisinde amaç olarak görür. Gerçek erdeme yönelen bir yolun, erdemli olması kaçınılmazdır. Ali bin EbiTalib (r) şöyle buyurmuştur: “**Hilekâr ve dönecek bir adam, Allah’ın emir ve yasaklarından bir mâ-nii içinde barındıran bir çıkış yolunu görebilir ve kalbinde din konusunda samimi olmayan bir kimse ise bundan istifade eder.**”

Bu sözü, adalet ve maslahat gibi üstün amaçların, kendisine vesile olacak olan şûranın türünü belirlediğini, bizimse bu nedenle amacın açıklanmasına öncelik verdiğimizizi kanıtlamak üzere zikrettik.

Şüphesiz Kur’an şeriatı rahmet şeriatıdır. Gelişim yolunda insana eşlik eden yüce insani değerlere yaraşır gerçek bir maslahattan doğan temeller üzerinde kullarının işlerini düzenlemesi de Allah Teâlâ’nın rahmetindedir. Bu tamamen doğru ve dürüst olan iki başlangıç noktası ile Kur’an-ı Kerim’in ayetleri birbiriyle uyumludur. Rahmet Kur’an’ın özü ve Muhammedi risaletin amacıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurur: “**Ve (bunun içindir ki, ey Peygamber!) Biz seni yalnızca, bütün âlemlere rahmetimiz(in bir işareti) olarak gönderdik.**” (Enbiya 21:107). “**Bunlar, hikmet dolu Kitab’ın; iyilik yapanlara bir hidayet ve rahmet olarak**

indirilmiş ayetleridir.” (Lokman 31: 2-3). **“Bunlar, Rabbinizden gerçeği görmenizi sağlamak için gelen işaretler ve iman edenler topluluğu için bir hidayet rehberi ve rahmettir.”** (A’râf 7:203).

Allah (c) kullarının Kur’an’a sınımsıkı tutunmalarının onları ilahi rahmete ve dünya ve ahirette ihsan görmeye ileteneğini açıklamıştır: **“Gerçekten onlara, inanan bir toplum için yol gösterici ve rahmet olarak, ilim üzere açıkladığımız bir kitap getirdik.”** (A’râf 7:52).

Böylece Kur’an-ı Kerim’in ayetlerini araştıran bir kimse Kur’an’ın zatıyla bir rahmet olduğunu, şeriatında rahmet barındırdığını ve ona sınımsıkı tutunduğu takdirde mümin kimsenin ulaşacağı amacında rahmet olduğunu görür.

Rahmet, Muhammedi risaletin amacı, meyvesi, sonucu ve nihayetidir.

DÜZENLEYEN
CELAL SANCAR
18.08.2017
ANKARA